

**Konjunkturteori II:
Investering og den intertemporale konjunkturmodel**

Carl-Johan Dalgaard
Økonomisk Institut, Københavns Universitet

OVERBLIK OVER GENNEMGANGEN

1. Den repræsentative virksomheds problem i en intertemporal verden
  - – Efterspørgsel efter investeringsgoder
  - Efterspørgsel efter arbejdskraft
- Den repræsentative husholdnings problem i en intertemporal verden
  - efterspørgsel efter forbrug
  - udbud af arbejdskraft
- Udledning af økonomiens samlede udbud (husholdningernes arbejdsudbud + virksomhedens produktionsteknologi)
- Udledning af den samlede efterspørgsel (husholdningernes efterspørgsel efter forbrug, virksomhedernes efterspørgsel efter investeringsgoder, den offentlige sektors efterspørgsel efter forbrug)

OVERBLIK OVER GENNEMGANGEN

- Politik eksperimenter:
  - Forbigående stigning i det offentlige forbrug vs. permanent stigning i det offentlige forbrug
  - Effekten af en stigning i TFP – idag hhv i morgen

DEN REPRÆSENTATIVE VIRKSOMHEDS PROBLEM

Vi befinder os i en intertemporal verden – så virksomheden eksisterer i to perioder

- Produktion idag: $Y = zF(N, K)$.
  - K er fast og givet af fortiden. Dvs. i forhold til analysen er denne en eksogen variabel. TFP (dvs z) er ligeledes eksogen. N
    - arbejdskraft inputtet vælge imidlertid.
- Produktion “i morgen”: $Y' = z'F(N', K')$
  - TFP i morgen tages ligeledes for givet (eksogen). MEN: K' kan virksomheden ændre på, ved at investere. N' vælges også af virksomheden.

DEN REPRÆSENTATIVE VIRKSOMHEDS PROBLEM

- Profit idag

$$\pi = Y - wN - I$$

mens profitten i morgen

$$\pi' = Y' - w'N' + (1 - d)K'$$

... den ikke-nedslidte kapitalbeholdning figurerer som en “indtægt” for virksomheden.

- Husk profitterne (π, π') betales tilbage til husholdningen. Virksomheden antages at søge at maksimere den samlede tilbagediskonterede profit¹

$$V = \pi + \frac{\pi'}{1 + r}$$

---

¹ $1 + r$ udgør den relative pris på forbrug idag vs. imorgen – alt regnes i periode 1 forbrugs enheder.

- Link'et mellem idag og imorgen går via investeringerne:

$$K' = I + (1 - d) K$$

... ganske som i Solow modellen. Ved at investere idag, kan kapitalbeholdningen altså ændres til imorgen.

- Problemet

$$\max_{N, N', K'} Y - wN - I + \frac{Y' - w'N' + (1 - d) K'}{1 + r}$$

u.bib

$$Y = zF(N, K), \quad Y' = z'F(N', K')$$

$$K' = I + (1 - d) K$$

Indsæt bibetingelserne og differentier mht N, N', K' . Her fokus på

$$\text{FOB mht } K': \dots \dots \dots = 0$$

- Fortolkning.

$$MC(I) = \dots\dots\dots$$

$$MB(I) = \dots\dots\dots$$

Hvor $zF'_{K'}$ repræsenterer kapitalens marginalprodukt i morgen; $(1 - d)$ er den ikke-nedslidte værdi af kapitalapparatet, og endelig tilbagediskonteres der.

- Førsteordensbetingelsen $MB(I) = MC(I)$ kan enkelt omordnes

$$\dots\dots\dots$$

$$\text{Husk at } K' = I + (1 - d) K$$

$$\dots\dots\dots$$

Sammenhængen mellem investeringsefterspørgslen og renten

Bemærk, ændringer i z' og K vil flytte investeringskurven.

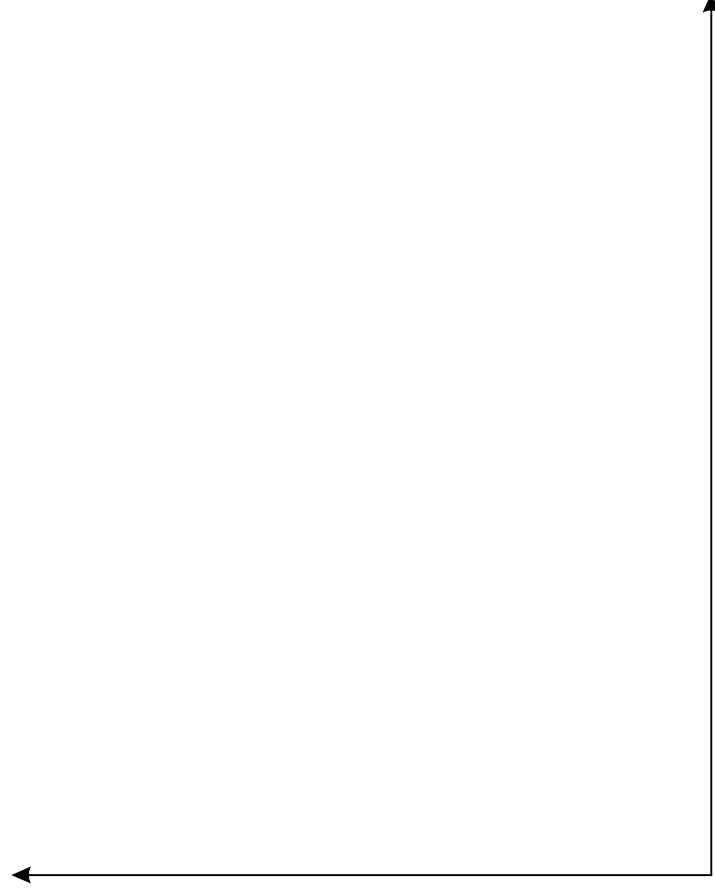
A) Stigning i z' :

B) Stigning i K :

Ganske som i kapitel 4 efterspørger virksomheden også arbejdskraft.
Efterspørgsel efter arbejdskraft idag:

$$w = zF'_N(N, K)$$

En stigning i K :

DEN REPRÆSENTATIVE HUSHOLDNING

Nu kombineres modellerne fra kapitel 5 og 6. Dvs at husholdningens problem er

$$\max_{c, c', l, l'} U(c, l) + U(c', l')$$

Det “nye” er, at vi både vælger fritid idag og i morgen ....

ubib: *Periode 1*

$$c + s = \underbrace{w(h - l) + \pi - T}_{\text{“}y\text{”}}$$

Periode 2:

$$c' = (1 + r)s + \underbrace{w'(h - l') + \pi' - T'}_{\text{“}y'\text{”}}$$

Samlet:

.....

.....

Nu kan vi ikke længere tegne os igennem sagerne.

Problemet

$$\max U(c, l) + U(c', l')$$

Ubib

$$c + \frac{c'}{1+r} = w(h-l) + \pi - T + \frac{w'(h-l') + \pi' - T'}{1+r} \equiv W$$

Lagrange

$$L(c, c', l, l') = U(c, l) + U(c', l') + \lambda \left(W - \left(c + \frac{c'}{1+r} \right) \right)$$

Leder til følgende førsteordens betingelser

$$\frac{U_c'}{U_{c'}} = 1+r; \quad \frac{U_l'}{U_{c'}} = w, \text{ ligeledes for } l', c'; \quad \frac{w'/(1+r)}{w} = \frac{U_l'}{U_l'}$$

Vi kikker på dem efter tur...

Opsparingsbeslutningen

I kapitel 6 så vi, at husholdningen ville vælge forbrug i de to perioder således at

$$MRS_{c,c'} = 1 + r,$$

hvor $MRS_{c,c'} = U'_c/U'_{c'}$. Vi vil nu fange dette i reduceret form ved at sige: $c = c(r, W)$. Altså, forbruget idag, er en funktion af renten samt livsindkomsten: $W = w(h - l) + \pi - T + \frac{w'(h-l') + \pi' - T'}{1+r}$.

$$\frac{\partial c}{\partial W} \dots \dots \dots 0$$

Fortolkning?

$$\frac{\partial c}{\partial r} \dots \dots \dots 0$$

Fortolkning? Vi vil antage at ..... dominerer.

Opsparingsbeslutningen

En stigning i løbende indkomst (forbigående indkomststigning – $y \uparrow$)

øger W . Dermed haves

$$\frac{\partial c}{\partial y} \dots 0,$$

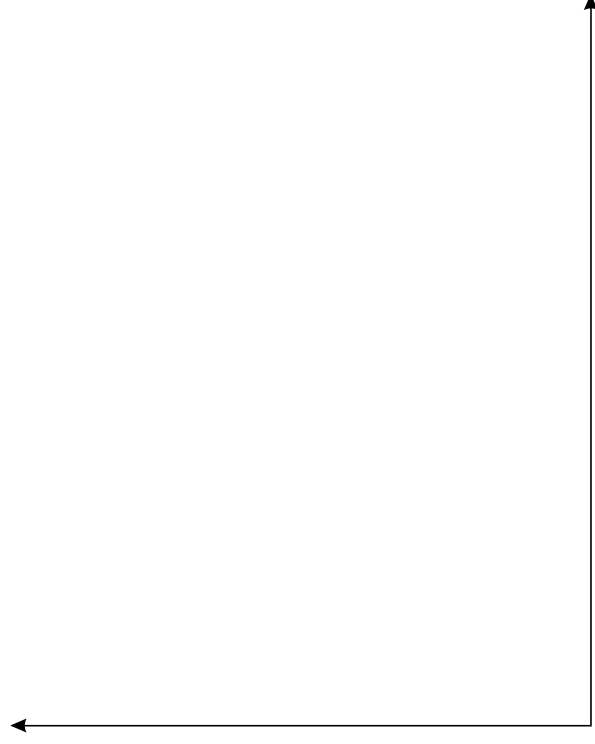
men også at

$$\frac{\partial c}{\partial y} \dots 1$$

Fortolkning?

Samlet har vi dermed at forbruget er en funktion af renten samt af livstidsindkomsten – og dermed specielt løbende indkomst.

Illustration af sammenhængen mellem forbrug, løbende indkomst og rente:

Arbejdsudbud

I kapitel 5 så vi, at arbejdsudbuddet bestemmes af

$$MRS_{l,c} = w$$

hvor $N^s = h - l$. På reduceret form

$$N^s = N^s(w, W, *),$$

hvor * indikerer at dette ikke er hele historien. Kendte fortegn:

$$\frac{\partial N^s}{\partial W} \dots \dots \dots 0$$

Fortolkning?

$$\frac{\partial N^s}{\partial w} \dots \dots \dots 0$$

Fortolkning? Vi vil antage at ..... dominerer.

Arbejdsudbud

Men tingene er en smule mere indviklede nu, da vi også har følgende førsteordensbetingelse

$$\frac{w'}{w(1+r)} = \frac{U'_l'}{U'_l}$$

Betingelsen fortæller hvordan husholdningen vil vælge at fordele sit forbrug af fritid mellem de to perioder. Et konkret eksempel: $U(c, l) +$

$$U(c', l') = \ln c + \ln l + \ln c' + \ln l'$$

.....

En stigning i renten vil dermed ..... forbruget af fritid idag, og dermed ..... udbuddet af arbejdskraft.

Kaldes *intertemporal substitution i arbejdsudbuddet*. Samlet

$$N^s = N^s(w, W, r)$$

Illustration af arbejdsudbuddet som funktion af W, r :

Effekt af en stigning i livstidsindkomsten W ? Effekt af en stigning i renten r ?

Offentlig Sektor

Ganske som i kapitel 6 antages det, at den offentlige sektor “lever” i to perioder.

Offentlig forbrug “idag” = G . Offentlig forbrug i morgen = G' . *Budgetrestriktion periode 1*

$$G = T + B$$

Budgetrestriktion periode 2

$$G' + (1 + r) B = T'$$

Den intertemporale budgetrestriktion bliver dermed

.....

OVERBLIK

- Der er tre grundliggende enheder i økonomien – 1. husholdningerne, 2. virksomhederne samt 3. den offentlige sektor
- Målet er nu at løse modellen, så vi kan studere fastlæggelsen af w, N, Y samt r .

Den repræsentative husholdning:

Arbejdsudbud og (denne periodes) forbrug

$$N^s = N^s \left(\begin{matrix} w, W, r \\ + & - & + \end{matrix} \right), \quad c = c \left(\begin{matrix} r, W \\ - & (?) & + \end{matrix} \right)$$

hvor $W \equiv w(h-l) + \pi - T + \frac{w'(h-l') + \pi' - T'}{1+r}$.

Den repræsentative virksomhed:

Efterspørgsel efter arbejdskraft og investeringsgoder

$$N^d = N^d \left(\underset{-}{w}, \underset{+}{z}, \underset{+}{K} \right), \quad I^d = I^d \left(\underset{-}{r}, \underset{+}{z'}, \underset{-}{K} \right)$$

samt produktionsfunktionen

$$Y = zF(N, K).$$

Den Offentlige Sektor:

$$G + \frac{G'}{1+r} = T + \frac{T'}{1+r}$$

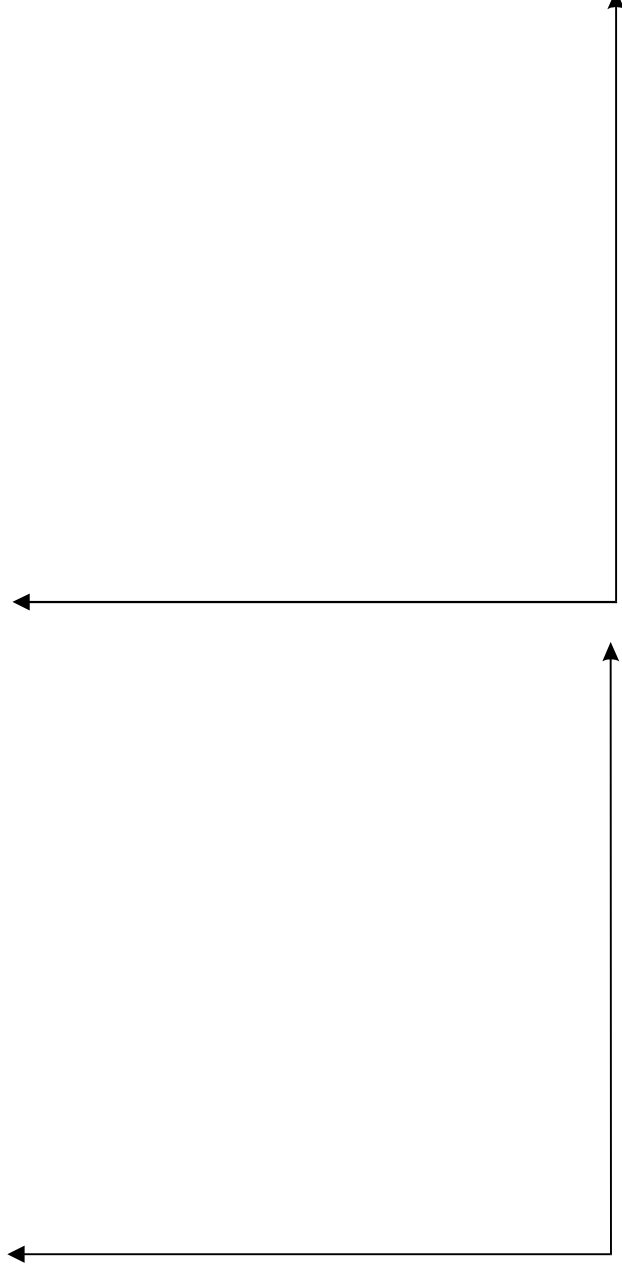
Endelig skal vi huske definitionen på samlet efterspørgsel

$$Y^D = C^d + I^d + G$$

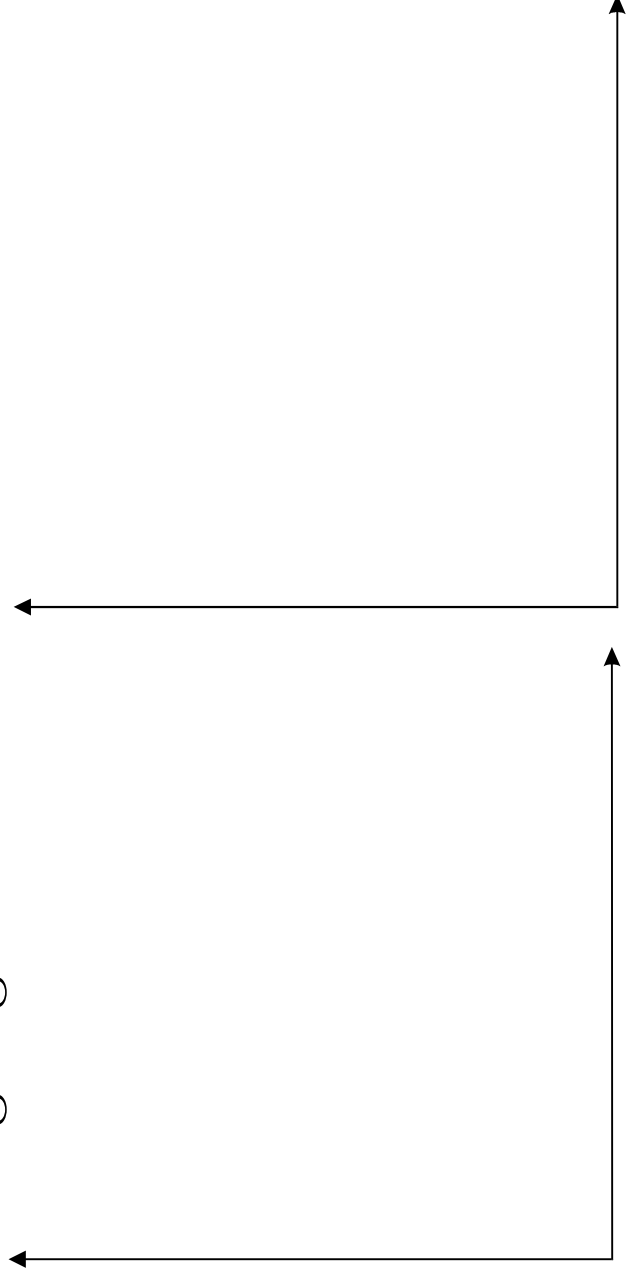
(lukket økonomi). Bemærk: Fremtidige størrelser (fx z') kan påvirke nutidige størrelser (fx I^d).

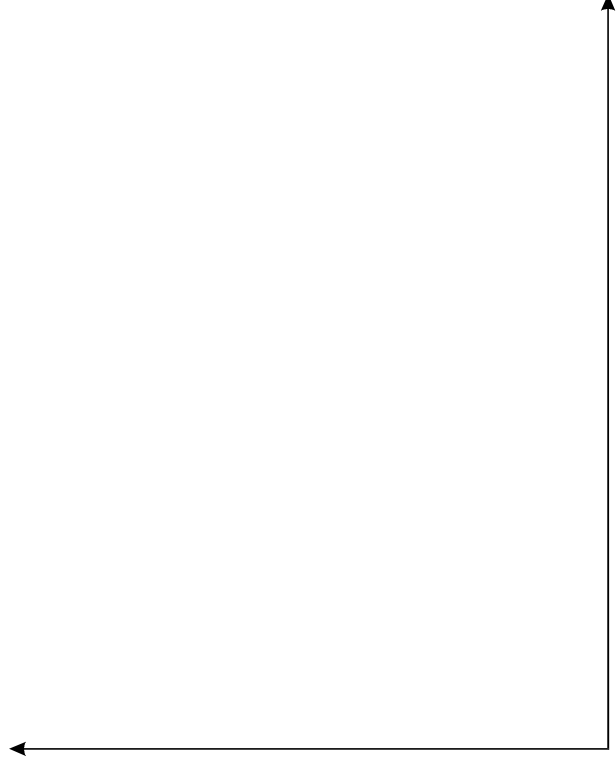
SAMLEDE UDBUD I ØKONOMIEN

- Når vi kender ligevægten på arbejdsmarkedet, kendes $N = N^s = N^d$. Og dermed véd vi hvad indkomsten bliver, da $Y = zF(N, K)$ (husk at K er fast i indeværende periode!).

Effekten af en stigning i realrenten r :

A) Y^s kurven giver dermed den samlede udbudte mængde givet
ligevægt på arbejdsmarkedet.

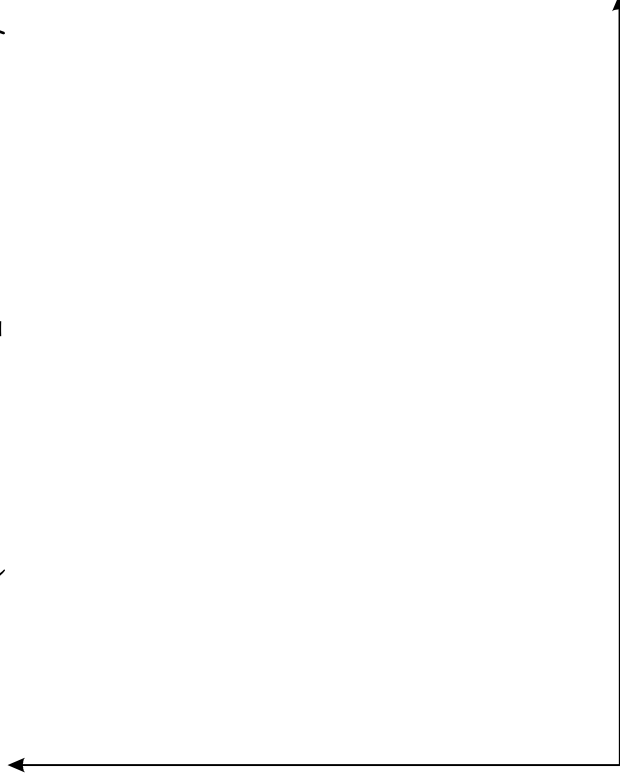
B) Y^s kurven har dermed en .....hældning. Forklarin-
gen er at øget rente ..... arbejdsudbuddet, og dermed beskæftig-
elsen i ligevægt, hvorfor samlet produktion $Y = zF(N, K)$ må .....
Dette skyldes den intertemporale substitution i arbejdsudbuddet.

DEN SAMLEDE EFTERSPØRGSEL

Vi har definatorisk

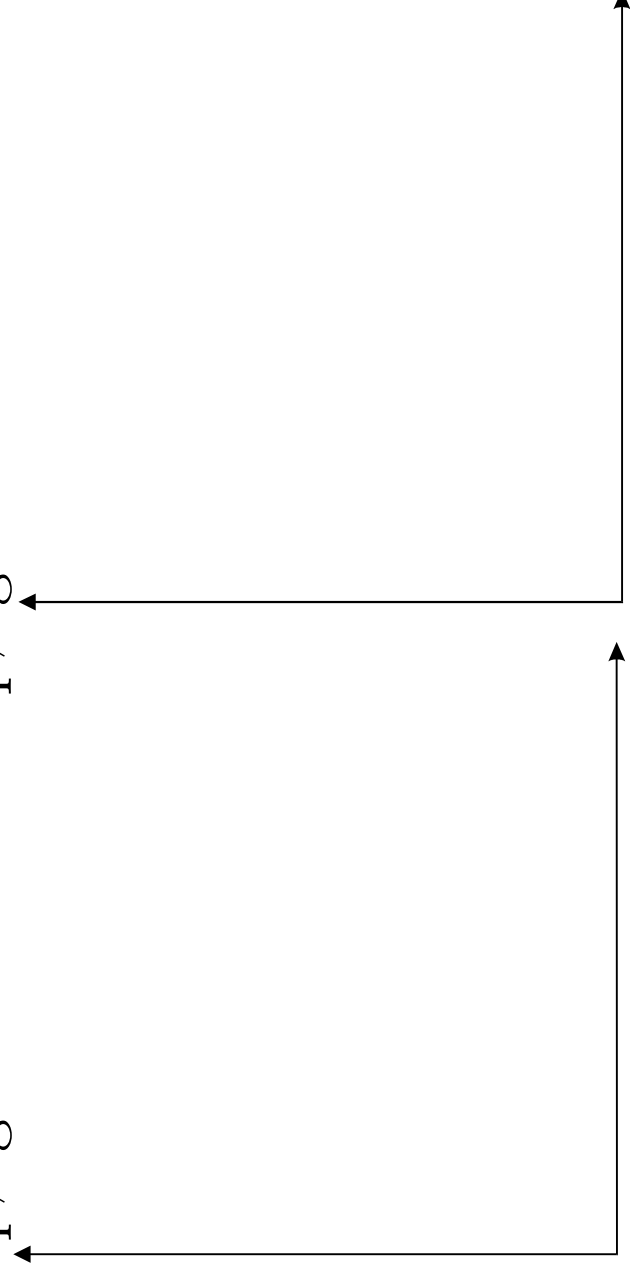
$$Y^D = C^d + I^d + G$$

Desuden ved vi, at $c = c \left(\begin{matrix} r, W \\ - \\ + \end{matrix} \right)$ samt at $I^d = I^d \left(\begin{matrix} r, z' \\ - \\ +, K \\ - \end{matrix} \right)$. Ligevægt på varemarkedet: $Y^D = Y$ (løbende produktion/indkomst).

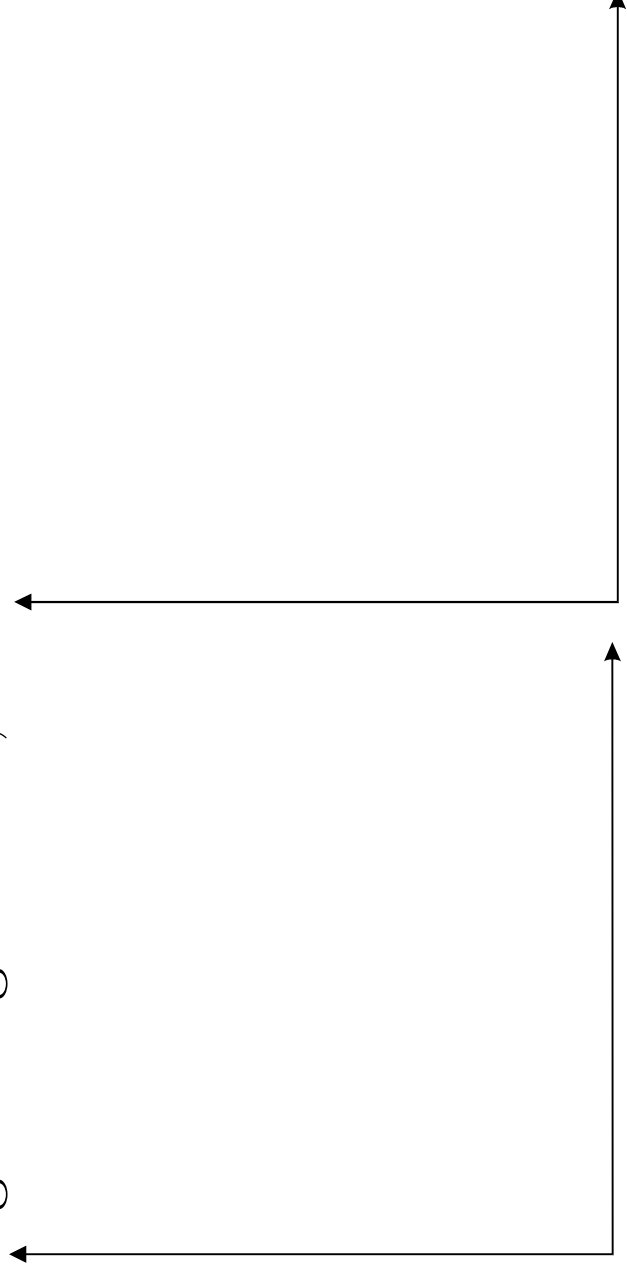
Vi kan nu spørge hvordan efterspørgslen ændres når realrenten ændres

A) Y^D kurven angiver dermed samlet efterspørgsel givet ligevægt på varemarkedet

B) Hældningen på Y^D kurven er .....siden en stigende rente .....forbruget og investeringerne. Denne effekt virker dels igennem forbrugerens problem (effekt af rentestigning på C) og gennem virksomhedens problem (effekt af rente stigning på investeringerne).

Vi har dermed to diagrammer, der sammen giver os ligevægtspriserne, r , w og ligevægtsmængderne N , Y

Vi vil nu foretage fire eksperimenter. A) *Midlertidig* stigning i det offentlige forbrug, G . B) *Permanent* stigning i det offentlige forbrug $dG = dG' > 0$. C) Stigning i TFP, z . og D) stigning i TFP “imorgen”, z' .

EKSPERIMENTER

Vi indleder med at kikke på det offentlige forbrug. To eksperimenter

1. Midlertidig stigning i det offentlige forbrug (fx. konjunkturindgreb)

2. Permanent stigning i det offentlige forbrug (opbygning af velfærdsstaten)

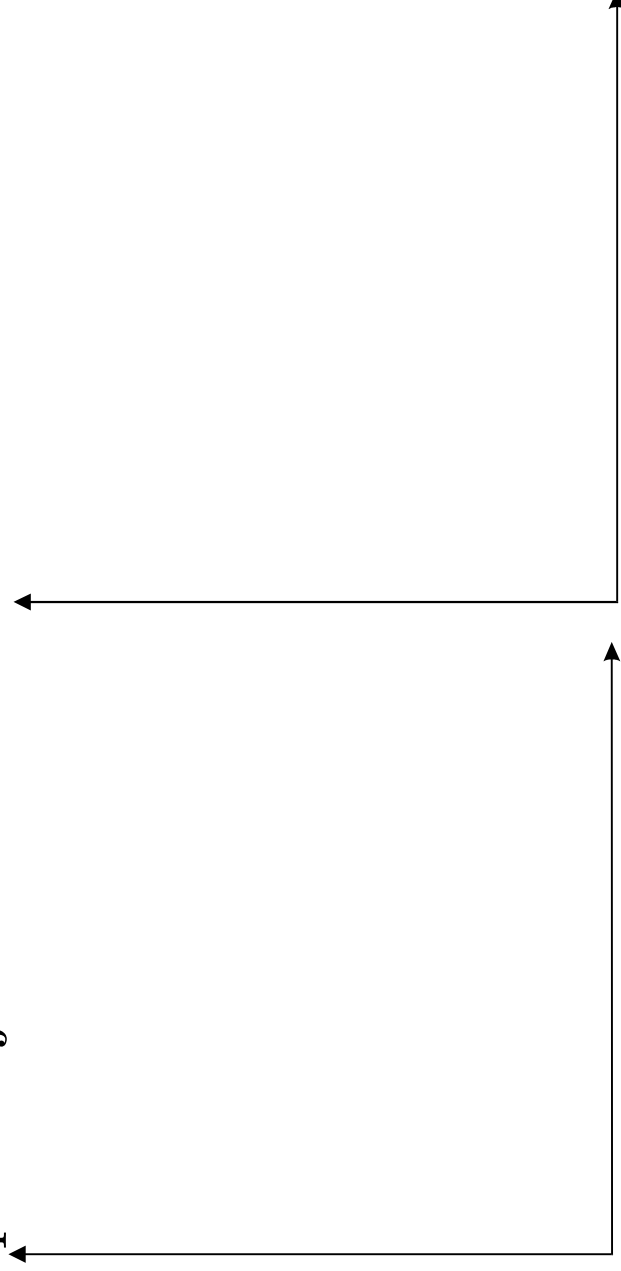
Central indsigt: Effekten af ændringer i politikvariable (eller andre eksogene) er i betydeligt omfang bestemt af om disse ventes at være permanente eller midlertidige af natur.

Hernæst kikker vi på chok til virksomhedernes omkostninger (z, z')

Central indsigt: Chok der ventes at komme i fremtiden (fx til z') kan have konsekvenser for beskæftigelsen allerede idag! (mere bredt: hvis det forventes at: Danmark går i krig; USAs østkyst rammes af en altødelæggende orkan; aktiemarkedet bryder sammen "imorgen" osv).

EKSPERIMENT 1: MIDLERTIDIG STIGNING I G

Udgangssituationen er ligevægt på vare - og arbejdsmarkedet. Strategi for analysen: A) overvej effekten på Y^s / Y^d systemet. B) overvej konsekvenserne på arbejdsmarkedet.

EKSPERIMENT 1: MIDLERTIDIG STIGNING I G

Ad A) Stigning i G påvirker Y^s / Y^d systemet af to veje: 1) Udbud: En stigning i G betyder at N^s ..... Fortolkning

2) Efterspørgsel: En stigning i G påvirker Y^d direkte, og indirekte (C via livstidsindkomsten, W). Samlet effekt:

AD B) Arbejdsmarkedet. Udbud? Efterspørgsel?

Effekt på Y :

Effekt på r :

Effekt på C :

Effekt på I :

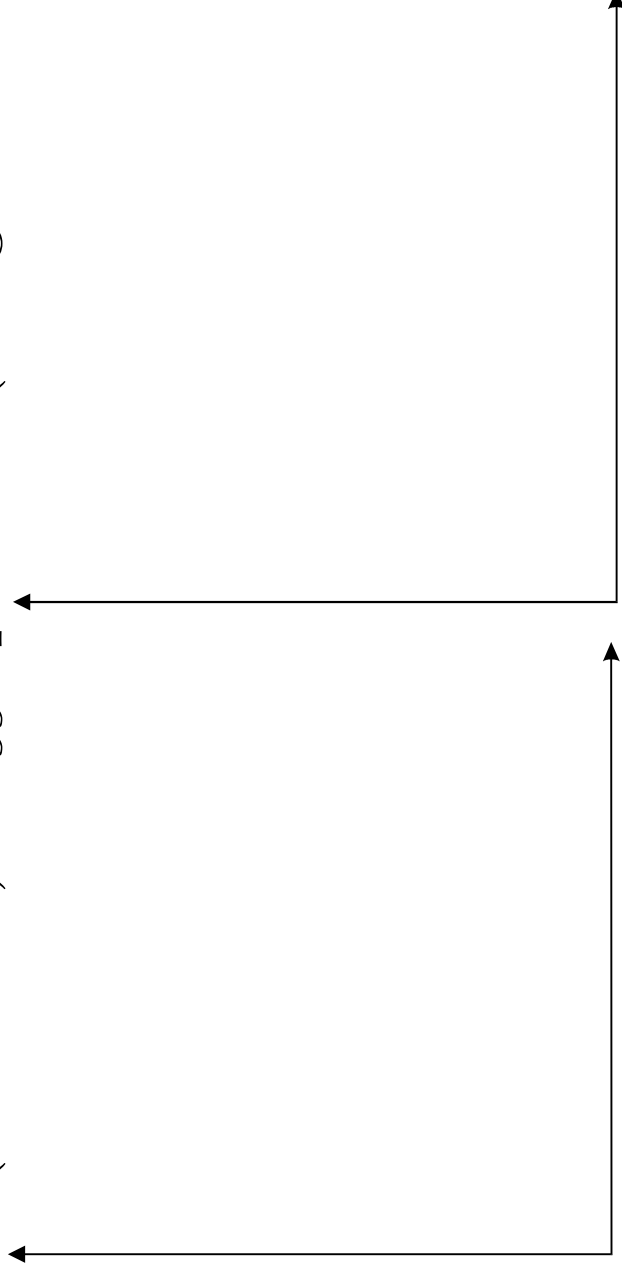
Effekt på w :

Effekt på N :

“Rente crowding out”

EKSPERIMENT 2: PERMANENT STIGNING I G

Stigning i G (dermed T) i *begge* perioder (antag $dG = dG' > 0$).

Effekt på Y^D ? a) Stigning da G øges, b) Effekt på privat forbrug?
(Permanent indkomsthypotesen, jf. kap. 5).

Netto:

Effekt på Y^s ?

EKSPERIMENT 2: PERMANENT STIGNING I G

Ad A) Stigning i G påvirker Y^s / Y^d systemet af to veje: 1) Udbud: En stigning i G betyder at N^s ..... Fortolkning

2) Efterspørgsel: En stigning i G påvirker Y^d direkte, og indirekte (C via livstidsindkomsten, W). Samlet effekt:

AD B) Arbejdsmarkedet. Udbud? Efterspørgsel?

Effekt på Y :

Effekt på r :

Effekt på C :

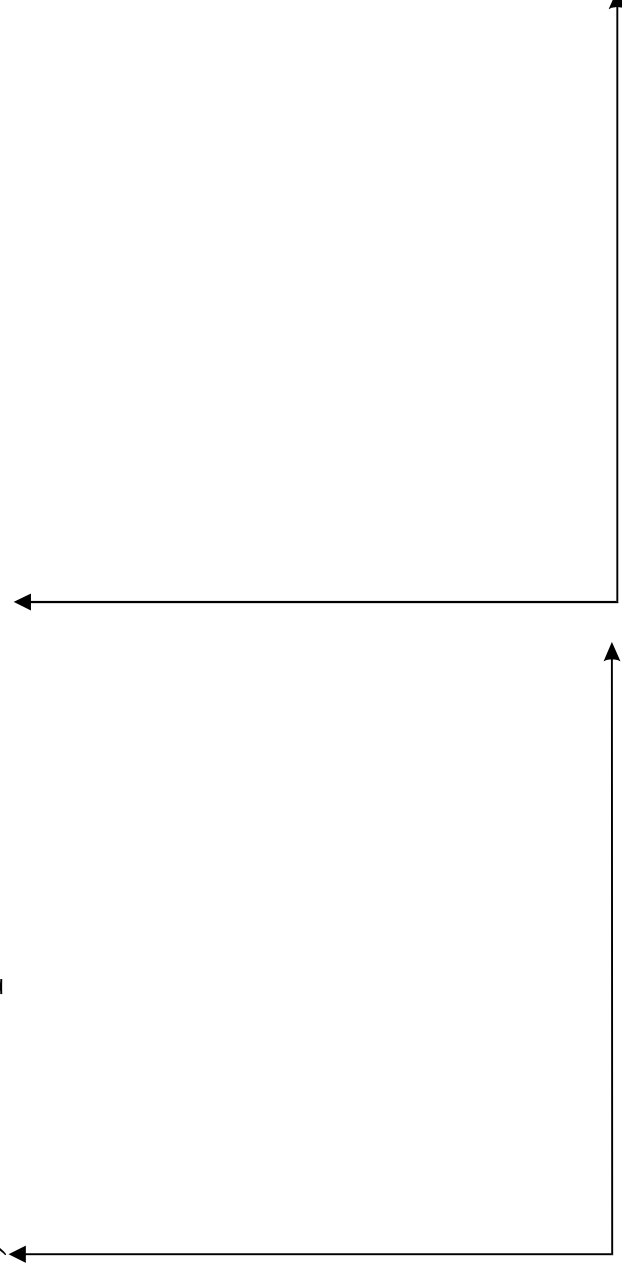
Effekt på I :

Effekt på w :

Effekt på N :

EKSPERIMENT 3: STIGNING I z

Uventet stigning i virksomhedernes productivitet (efterspørgsel efter arbejdskraft) i denne periode.

Effekt på Y^d ? Effekt på Y^s ?

EKSPERIMENT 3: STIGNING I z

Effekt på Y :

Effekt på r :

Effekt på C :

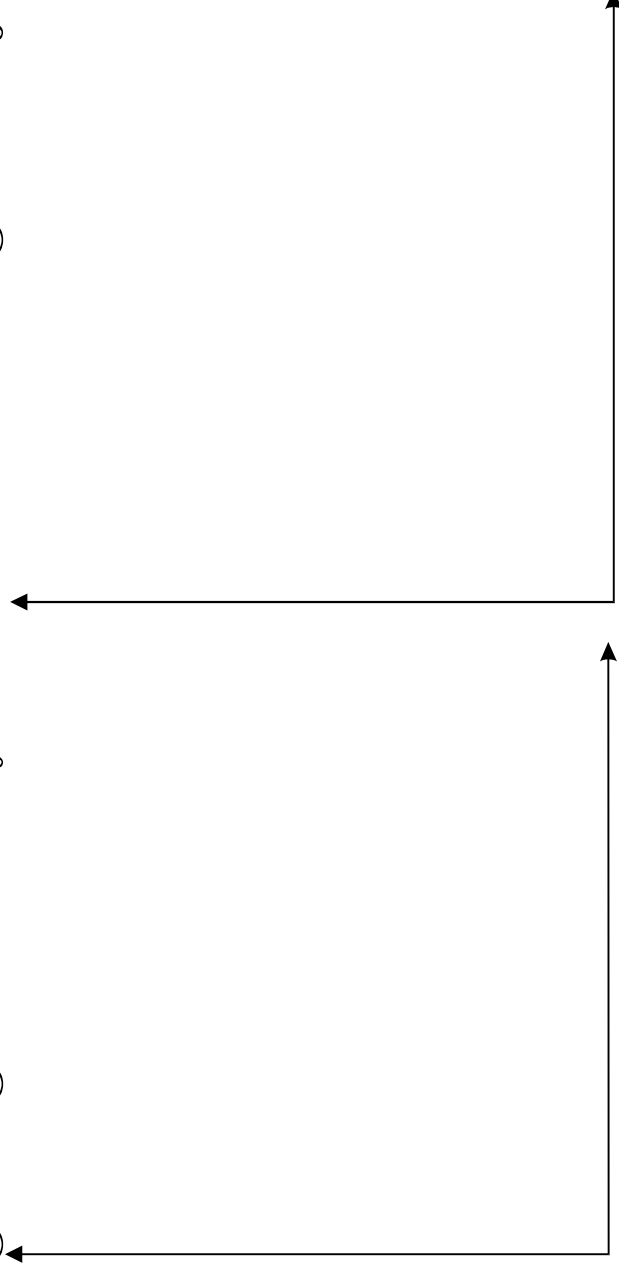
Effekt på I :

Effekt på w :

Effekt på N :

EKSPERIMENT 4: STIGNING I z'

En ventet stigning i produktiviteten (arbejdskraftefterspørgslen) "imorgen". Løseligt fanger dette fx *forventet* afmatning af konjunkturerne.

Effekt på Y^d ?

Effekt på Y^s :

EKSPERIMENT 4: STIGNING I z'

Effekt på Y :

Effekt på r :

Effekt på C :

Effekt på I :

Effekt på w :

Effekt på N :

AFRUNDING

* Virksomhedens intertemporale problem: Investeringsomfanget afhænger negativt af renten, positivt af forventet produktivitet (z'); negativt af kapitalbeholdningen idag.

* Husholdningens intertemporale problem m. arbejdsudbud: Intertemporal substitution i arbejdsudbuddet (renten påvirker udbud). Ellers som i kap. 6.

* Y^D / Y^S modellen: Dynamisk "real" model (stadigvæk ingen penge).

* Vigtig ny pointe fra eksperimenter: "Fremtiden betyder noget idag"; effekten af ændringer i offentligt forbrug afhænger markant af, om der er tale om midlertidige eller permanente effekter.